



**Linnéuniversitetet**

Kalmar Växjö

*Självständigt arbete 15 hp*

## Andraspråksperspektiv på läxor

*En studie om förhållandet mellan hemläxor och språklig progression i svenska som andraspråk*



Författare: Annelie Andersson

Handledare: Shirley Näslund

Examinator: Gunilla Byrman

Termin: Vt 2016

Ämne: Svenska som andraspråk

Nivå: Grundnivå

Kurskod: 1SSÄ1E-1

## Sammandrag

Denna studie undersöker högstadielärares erfarenheter av hemläxor i svenska som andraspråk. Studiens syfte är att synliggöra hur lärare bedömer förhållandet mellan läxor och språklig progression. En sociokognitiv teori tillämpas för att förstå lärares motivation till att dela ut läxor och anledningen till läxans utformning. Fem högstadielärares erfarenheter av hemläxor i svenska som andraspråk undersökts i semistrukturerade, enskilda intervjuer, där lärare beskriver hur de arbetar med läxor i sin undervisning. I resultatdelen används en tematisk innehållsanalys för att redovisa utfallet i material. Studiens resultat visar att lärarna anser att läxor gynnar den språkliga progressionen hos L2-elever genom att de repeterar språkliga moment så att de befästs i minnet. Vid utformningen av läxan krävs det anpassning efter språklig nivå och individ. Även hur läxan förankras, introduceras och följs upp är avgörande för dess effekt på språkutvecklingen.

## Nyckelord

Hemläxor, svenska som andraspråk, språklig progression, årskurs 7–9, lärares perspektiv

Homework, Swedish as a second language, developing language proficiency, year 7–9, teachers' perspective

### **L2 perspectives on homework**

**A study on the relationship between homework and linguistic progression in Swedish as a second language**

## INNEHÅLL

<b>1 INLEDNING</b>	<b>3</b>
<b>1.1 SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR</b>	<b>3</b>
<b>2 BAKGRUND OCH TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER</b>	<b>4</b>
<b>2.1 FORSKNING OM HEMLÄXORS EFFEKT</b>	<b>4</b>
2.1.1 BESKRIVNING AV HEMLÄXORS EFFEKT PÅ KUNSKAPSUTVECKLINGEN	4
2.1.2 ANDRASPRÅKSELEVER OCH HEMLÄXOR	6
<b>2.2 FORSKNING OM LÄMPLIGA HEMLÄXOR</b>	<b>7</b>
<b>2.3 TEORI</b>	<b>8</b>
2.3.1 SOCIALKOGNITIVISM	8
<b>3 METOD OCH MATERIAL</b>	<b>9</b>
<b>3.1 MATERIAL</b>	<b>9</b>
3.1.1 INSAMLINGSMETOD	9
3.1.2 URVAL OCH AVGRÄNSNINGAR	10
3.1.3 KRITIK AV MATERIALINSAMLINGSMETOD OCH MATERIAL	11
<b>3.2 ANALYSMETOD</b>	<b>11</b>
3.2.1 KRITIK AV ANALYSMETOD	12
<b>3.3 GENOMFÖRANDE</b>	<b>13</b>
<b>4 ANALYS OCH RESULTAT</b>	<b>14</b>
<b>4.1 HEMLÄXANS PÅVERKAN PÅ SPRÅKLIG PROGRESSION</b>	<b>14</b>
4.1.1 HEMLÄXAN SOM SPRÅKUTVECKLANDE	14
4.1.2 HEMLÄXAN SOM IGENKÄNNINGSFAKTOR OCH STRUKTUR FÖR SKOLGÅNGEN	17
<b>4.3 UNDERVISNINGSPROCESSEN VID LÄXANVÄNDNING</b>	<b>18</b>
4.3.1 FEEDBACK OCH UPPFÖLJNING	19
<b>4.4 FAKTORER FÖR LÄMPLIG UTFORMNING AV HEMLÄXOR</b>	<b>21</b>
<b>4.5 SAMMANFATTNING AV RESULTAT</b>	<b>23</b>
<b>5 AVSLUTANDE DISKUSSION</b>	<b>23</b>
<b>REFERENSER</b>	<b>26</b>
<b>BILAGOR</b>	<b>I</b>
<b>BILAGA A INTERVJUGUIDE</b>	<b>I</b>

# 1 Inledning

Ämnet hemläxor i allmänhet är väl debatterat i dagens skolmiljö. Det finns starka argument för både nackdelar och fördelar med metoden, exempelvis publicerade nyligen Skolverket (2014:5) ett stödmaterial med titeln: ”Läxor i praktiken”, då de anser att läxan är ett föremål för många frågor som riktas till dem. Materialet sammanfattas med en betoning på att läxor behöver diskuteras och definieras på varje skola. Skolverket tar däremot inte ställning i frågan om läxor är gynnsamma eller ofördelaktigt. Max Strandberg (2013:326) påtalar att hemläxans plats i undervisningen sällan ifrågasätts, då metoden ligger i skolans historia och tradition. Men samhället är i ständig förändring, vilket kräver att metoder omprövas och studeras, och hemläxor borde inte vara ett undantag. Även om det redan finns ett flertal studier av forskare som Harris Cooper (2007) och Limin Gu och Margaretha Kristofferson (2015) och statistik om ämnet hemläxor förefaller forskning om hemläxor med inriktningen svenska som andraspråk inte vara så omfattande. Utökad forskning kan även vara givande med tanke på att svenska som andraspråk växer i Sverige allt eftersom immigrationen ökar (SCB, 2015). Detta ställer krav på lärare i ämnet att både utveckla och reflektera över sin undervisning för att uppnå bästa resultat. Eftersom svenska som andraspråk omfattar elever ifrån olika kulturer, med skiftande referensramar och språknivåer, är det även betydligt svårare att planera undervisningen. Studier om lämpliga metoder är därför aktuellt och kan ge positiva resultat i klassrummet. Jag kommer i denna studie att komplettera den redan befintliga forskningen om hemläxor genom att utgå från SvA-lärares erfarenheter av hemläxor i förhållande till språklig utveckling.

## ***1.1 Syfte och forskningsfrågor***

Syftet med denna studie är att synliggöra SvA-lärares erfarenheter av förhållandet mellan hemläxor och språklig progression i ämnet svenska som andraspråk. Studiens forskningsfrågor är:

- Hur anser SvA-lärare att hemläxor påverkar språkutvecklingen?
- Hur ska läxor förankras, introduceras och följas upp enligt SvA-lärare?
- Vilka typer av hemläxor anser SvA-lärare är lämpliga och främjar utvecklingen av svenska språket?

## 2 Bakgrund och teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenteras inledningsvis forskning om hemläxors effekt på språkutvecklingen. Därefter diskuteras läxor i ett andraspråksperspektiv med en amerikansk studie som utgångspunkt följt av en beskrivning av hur lämpliga hemläxor är utformade olika enligt forskare. Slutligen presenteras den sociokognitiva teorin som kommer att tillämpas i denna studie.

### 2.1 Forskning om hemläxors effekt

I detta avsnitt beskrivs inledningsvis effekten av hemläxor i ett generellt perspektiv kopplat till kunskapsutveckling och därefter berörs forskningen om andraspråkselever.

#### 2.1.1 Beskrivning av hemläxors effekt på kunskapsutvecklingen

Forskningen om hemläxor utifrån ett generellt perspektiv är omfattande och läxforskare som Cooper (2007:8) och Hee Jin Bang (2013:10) ger flera motiv till varför lärare ger hemläxor. Motiven är att få elever att ta personligt ansvar, minska avståndet mellan hem och skola samt befästa och utveckla deras kunskaper. Denna studie kommer huvudsakligen vara kopplad till det sistnämnda motivet och faktorer som är relaterade till det, dvs. vad som kan tänka gynna elevers språkutveckling.

När forskare som John Hattie (2012, 2009) och Cooper (2007) studerar läxors effekt på elevers språkutveckling är det möjligt att komma fram till olika resultat beroende på vilka faktorer, som granskas, t.ex. hur studierna metodiskt har utformats, vilket skolämne som är i fokus, elevernas ålder, läxans utformning m.m. Strandberg (2013:329ff) ger sin bild av hur studier om hemläxor ser ut i dagsläget i en forskningsöversikt. Han skriver att de flesta internationella studier fokuserar på förhållandet mellan elevers kunskapsutveckling och hemläxor, likt denna studie. Hans slutsats är att hemläxor kan spela en viktig roll för inläringen:

Homework is an important part of most school-aged children's daily routine; not all teachers assign homework and not all students do homework, but most educators believe that homework can be an important supplement to school activities. (Strandberg, 2013:329)

Strandberg skriver att läxan är betydande för elevernas rutiner och kan komplettera undervisningen.

Hattie (2012:27ff) sammanställer data från fem metaanalyser av olika läxforskare som studerat läxors effekt på elevers lärande. Metaanalyser innebär i detta sammanhang enligt Hattie att identifiera om en påverkansfaktor såsom läxor påverkar ett utfall såsom studieprestation (Hattie, 2012:27).

Vidare räknar han ut ett genomsnittligt värde för läxor med hjälp av ett effektmått som ger  $d = 0,29$ , vilket beskriver effekten av hur mycket elever med läxor förbättrar sina resultat i förhållande till elever utan läxor. Effektmåttet som har använts vid uträkningen beskrivs som svår att förenkla med hjälp av att dra paralleller mellan adjektiv eller procentenheter. Trots det gör Hattie (2012:29) ett försök till ett förtydligande:

Jag vill inte använda adjektiv på ett förenklat sätt för effekternas storlek, men den allmänna uppfattningen är att  $d < 0,20$  är litet,  $0,3-0,6$  är medelstort och  $> 0,6$  är stort – men ofta gör specifika tolkningar dessa adjektiv missvisande. (Hattie, 2012:29)

Hattie förklarar alltså svårigheterna med att återge effektmåttet med adjektiv. Han ger dock ytterligare en förtydligande beskrivning av metodens effekt genom att dra en annan parallell. Elever med läxor anser han påskyndade sina prestationer med ett år i jämförelse med urvalet bestående av elever utan läxor. Sammanfattningsvis har alltså läxor en positiv men låg effekt enligt hans slutsatser. Det beror på att även om effektmåttet befinner sig nära den övre nivån, s.k. medelstor, så klassas den trots det som liten.

Vidare belyser flera forskare generellt sett hemläxors positiva effekt för äldre barn. Det finns flera möjliga förklaringar till varför relationen mellan hemläxor och prestation skiljer sig åt vid olika årskurser. Forskning i kognitiv psykologi visar att yngre elever har svårare att ignorera irrelevant information och stimulans i sin miljö, vilket kan göra det besvärligt för dem att koncentrera sig på läxan hemma (Cooper, 2007:30f). Hattie (2009:235) förtydligar även att hemläxor inte endast är mer givande för äldre barn, utan även för elever med högre akademiska färdigheter eftersom de generellt har väl etablerade studievänor.

Flyttas perspektivet till vad lärare anser om läxor i förhållande till kunskapsutveckling finner man att en majoritet har positiva erfarenheter. Lärare tror starkt att läxor kan fungera som ett verktyg för att elever ska kunna förbättra sin inläring och skolprestation. De hävdar att läxor gynnar elevers inläring för att förstärka kunskaper som redan har introducerats i skolan genom att läxor repeterar och övar upp dem (Gu och Kristofferson, 2015:6).

Hemläxor uppfattas ibland som negativt för både elever och föräldrar. I samhällsdebatten och i forskningen om ämnet dyker flera aspekter upp som negativ påverkan av familjeförhållandet. Enligt Cooper (2007:11) kan läxor ta upp för mycket av elevernas

fritid och skapa konflikter mellan familjemedlemmar. Elevers motivation och attityder till ämnet kan också påverkas negativt om de har svårt att slutföra läxor, och det blir för mycket för dem. Läxor kan även tillföra ett irritationsmoment och ohälsa i form av stress samt påverka sömnen negativt. Skolverket (2011:8) och skollagen (2010:800) betonar att skolan ska utveckla varje enskild elev med hänsyn till olika förutsättningar och behov. Det finns dock belägg som talar för att läxan har en roll i ökandet av avståndet mellan hög- och lågpresterande elever, speciellt när elevernas resultat hör ihop med ekonomiska aspekter. Det vill säga, högpresterande elever från familjer med hög inkomst har i vissa fall bättre föräldrastöd som innefattar läxhjälp (Cooper, 2007:12). Trots de negativa aspekterna betonar Cooper att det är utbildarna och föräldrarnas roll att optimera den positiva och minimalisera den negativa effekten av läxor.

Forskning om hemläxor generellt i skolan resulterar alltså i att metoden bidrar till en viss kunskapsutveckling, trots att det även framkommer negativa faktorer som påverkar eleverna.

### **2.1.2 Andraspråkselever och hemläxor**

För att ta oss närmare denna studies inriktning behöver läxor kopplas till ett andraspråksperspektiv. Bang (2012) har i sin studie studerat hur läxor tar sig uttryck i en skolmiljö i USA med nyinkomna immigranter som studerar engelska som andraspråk. I studien har han använt enskilda intervjuer med lärare som materialinsamlingsmetod och låtit dem förklara varför de ger läxor och vilka anpassningar de gör vid utformandet och bedömningen av dem. Likt forskare med ett generellt perspektiv på läxor finner Bang liknande motiv till varför lärare använder dem. Läxan kan användas som ett bedömningsmaterial, förstärka kunskaper som redan introducerats och minska avståndet mellan skolan och familjen. Det som är specifikt för andraspråkselever är att målet med läxan är inriktad på att utveckla språkfärdigheter. Det kan bero på att många immigranter ligger efter övriga elever rent utbildningsmässigt, eftersom de möjligen kan dra nytta av hemläxor för att minska kunskapsklyftan. Denna klyfta kan bero på att ett flertal av immigranterna har olika skolbakgrunder, erfarenheter, familjeförhållanden, etc.

För att läxor ska fungera i undervisning för andraspråkselever finns det aspekter som utbildare behöver vara medvetna om. Enligt Bang (2012) kan levnadssituationen vara en stöttesten:

Many did not have educational resources such as reference books or internet access; few students appeared to have adult/parent supervision after school or someone who could help with assignments at home. (Bang, 2012:14)

Andraspråkselever kan alltså troligtvis inte få stöttning i språket hemifrån på samma sätt som de övriga, vilket i sin tur kan verka negativt på välmående, prestation och självförtroende.

Sammanfattningsvis kommer Bang fram till att hemläxor i betydande utsträckning leder till språklig progression och att metoden ger positiva effekter hos immigranter i USA enligt hans informanter. Min studie bygger vidare på hans studie genom att undersöka hur hemläxor används i undervisningen av immigranter i Sverige och vad lärarna anser om deras inverkan på språkutvecklingen. Jag har även använt samma materialinsamlingsmetod (intervjuer) och teoretiska bakgrund (sociokognitiv teori) som Bang för att jämförelsen ska bli så likvärdig som möjligt.

## ***2.2 Forskning om lämpliga hemläxor***

Även om delar av forskningen om läxors effekter inte fokuserar på att studera olika typer av läxors lämplighet anser Skolverket (2014:14) att det kan vara relevant att ta upp denna aspekt. Den positiva effekten av läxor kan nämligen bero på hur de utdelade uppgifternas utformning ser ut. Gu och Kristofferson (2015:5f) återger vad lärare anser är givande hemläxor vilket innefattar repeterade uppgifter som har rätt svårighetsgrad både efter individ och kunskap. Enligt deras mening är mängden läxor även betydande för hur positiv metodens inverkan är på språkutvecklingen, eftersom ett för stort antal läxor i veckan kan bidra med stress i form av irritation och motvilja.

För att utforma hemläxor som är lämpliga för elever med olika nivåer av språkliga kunskaper och inlärningsfärdigheter kan flera strategier tillämpas, enligt Bang. Exempel på strategier kan vara visuella hjälpmedel, förenkla begrepp som anses vara svåra, anpassa och komplettera uppgifter med material för att guida eleverna, samt erbjuda en bred variation av övningar. Effekten av att individanpassa läxorna är att eleverna kommer att känna sig mer självsäkra och motiverande inför efterföljande uppgifter (Bang, 2012:14).

Hattie (2009:235) skriver att konkreta läxor visar en högre positiv effekt på inläring och exempel på sådana är läsning av noveller, material som är mindre komplexa och uppgiftsorienterade hemläxor. Mindre lämpliga är läxor som fokuserar på djupinläring och problemlösning, samt projektbaserade uppgifter. Läsprocessens utformning är även viktig för att metoden ska ge ett givande resultat. Till processen tillhör introduktion av ämnet, försäkran om förståelse bland eleverna, feedback och uppföljning, vilket flera forskare betonar (Hattie, 2009:234ff; Gu & Kristofferson, 2015:5ff; Cooper,



2007:41ff).

## **2.3 Teori**

I detta avsnitt beskrivs den teori som tillämpas på studien och hur den kopplas till syftet och frågeställningarna.

### **2.3.1 Socialkognitivism**

I den aktuella studien har en sociokognitiv teori tillämpats för att förstå hur lärares motivation att ge hemläxor ser ut och hur deras process att skapa dem tar sig uttryck. Denna inriktning är utvecklad av Albert Bandura under 1980-talet, vars forskning är återgiven av Henry Egidius (2005:77, 640). Ursprungligen härstammar den sociokognitiva teorin ifrån den sociala inlärningsteorin, men Bandura utvecklade en ny grundsyn med ett kognitivt perspektiv. Enligt Bandura sker inlärning i sociala och kulturella sammanhang. Bandura använder begreppet modellinlärning vilket innebär att elever lär sig genom att härma läraren. Läxor kan vara ett medel för denna härmning eller repetition. Inledningsvis har eleverna observerat lärarens utförande och genomgång under lektionen, och sedan får de i uppgift att härma detta i en relaterande uppgift i hemmiljön.

Bandura (1997:240) lyfter inte endast fram det sociala lärandet som väsentligt ur en sociokognitiv synvinkel utan också begreppet *self-efficacy*. Begreppet kan till viss del översättas till *självförmåga* och handlar om hur individer upplever sin förmåga, vilket inte nödvändigtvis är personens faktiska förmåga, och hur upplevelsen kan påverka olika situationer. Enligt den sociokognitiva psykologin och Bang tar sig människor i allmänhet sin an endast sådant de tror sig klara av. Om man ser detta från ett lärarperspektiv borde lärare endast ge läxor om de tror att eleverna kommer att klara av. Liknande tankegångar sker hos lärarna vid utformandet av läxorna och i användningsprocessen. Det passar att tillämpa den sociokognitiva teorin på min studie då mitt syfte är att undersöka hur och varför lärare utformar läxor. Den är kopplad till hur lärarna skattar elevernas självförmåga. Inlärningen genom läxor kan även kopplas till den nämnda teorin om lärande genom härmning.

## **3 Metod och material**

I följande avsnitt presenteras insamlingsmetoden för studiens material och de urval och avgränsningar som gjordes i materialinsamlingen, följt av en redogörelse av analysmetoden. Metod och material granskas kritiskt i anslutning till respektive avsnitt. Avslutningsvis presenteras genomförandet av studien med hänsynstagande till forskningsetiska aspekter.

### **3.1 Material**

Materialavsnitten beskriver inledningsvis studiens insamlingsmetod, följt av vilken metod som används till analysen. Slutligen kritiseras och problematiseras respektive avsnitt.

#### **3.1.1 Insamlingsmetod**

Denna studie har en kvalitativ ansats, vilket innebär att jag fokuserar på att finna förståelse för mänsklig interaktion (Allwood och Eriksson, 2010:149). En metod som i många fall kännetecknas av studier med denna ansats är observationer eller intervjuer.

I denna studie har jag intervjuat lärare enskilt efter att ha läst och fördjupat mig i forskares argument för metoden och noterar fördelen med intervjuer som insamlingsmetod:

Intervjuer är på många sätt ett oslagbart verktyg. På kort tid kan man få höra flera personers reflektioner om ett samhällsfenomen ur deras synvinkel. (Ahren och Svensson, 2015:53)

Intervjuer kan bidra till en effektiv forskning både när det gäller tids- och kvalitetsaspekter. Ytterligare en anledning till följande val av materialinsamlingsmetod att jag lättare kan få fram omfattande och detaljerade svar vid en fysisk intervju än vid telefonkontakt (Denscombe, 2009:28ff). Intervjumetoden medgav även att jag kunde låta deltagarna tala fritt och att jag lättare kunde ställa komplicerade frågor. Allwood och Eriksson (2010: 133ff) skriver att validitetsfrågor är av betydelse när resultatet av en studie bedöms. Intervjudata får en hög validitet i denna studie eftersom den kontrolleras av mig under intervjuens gång med följdfrågor och omedelbara bekräftelser i form av säkerhetsställande frågor. En sådan kontroll av insamlat material fungerar inte vid enkäter eller liknande metoder.

En mer detaljerad beskrivning av undersökningens intervjuer är att de är semi-strukturerade. Det innebär att jag utgår från ett antal teman och frågor och sen kan deltagarna fylla på med givande information inom ämnet (Denscombe, 2009:236). Intervjun blir friare och kan leda till välutvecklade svar. Slutligen bygger studien på enskilda intervjuer med lärare. Anledningen till att jag valde bort gruppintervjuer i inledningsstadiet är att vid mötet med lärarna komma åt hur de arbetar i sina klassrum och att undvika att de blir influerade av varandra.

### **3.1.2 Urval och avgränsningar**

Denna undersökning fokuserar på snöbollsurvalet (Denscombe, 2009:38). Snöbollsurvalet tar sig uttryck i att jag till en början hade kontakt med en informant som blev en introduktion till inskaffandet av data. Hen hjälpte sedan till att utveckla ett passande urval från två olika skolor. Detta urval byggde på olika kriterier för att materialet skulle bli adekvat för studien. Det krävdes att informanterna hade undervisat i svenska som andraspråk och hade erfarenhet av läxor som metod i sin undervisning.

Fördelen med snöbollsurvalet är att den är lämplig vid strategiska urval för kvalitativa studier, vilket passar in på denna studie då jag som tidigare nämnt ville få fram ett specifikt urval (Trost, 2010:141). Att informanterna är länkande till varandra kan ha flera fördelar. Det blir enklare för mig att hitta deltagare som uppfyller urvalskriterierna för studien, vilket innebär informanter som är insatta i ämnet och kan delge relevanta fakta. Vidare är fördelen med denna metod att förtroendet mellan deltagarna och mig som forskaren skapas snabbare, vilket är nyckeln till en fungerande intervju med pålitliga svar. Slutligen blev resultatet av urvalsprocessen fem lärare från två högstadieskolor. Lärarna undervisar elever på skilda språkliga nivåer, vilket bidrog till en studie med ett brett perspektiv. Fiktiva namn för skolorna och informanterna kommer att användas vid referat under resultat- och diskussionsdelarna för att följa konfidentialitetskravet. Informant 1 bedriver sin undervisning i en förberedelseklass bland elever som definieras som steg 2 i svenska som andraspråk. Eleverna har bott i Sverige en kort period och har kommit en bit i sina svenska studier. Informant 2 arbetar också i en förberedelseklass men med elever på steg 1, vilket omfattar nyanlända elever. Informanterna 1 och 2 är båda relativt nyutexaminerade lärare med svenska som andraspråksbehörighet. De övriga informanterna 3, 4 och 5 har elever på blandade språkliga nivåer i ordinarie klassundervisning och samtliga har jobbat med svenska som andraspråkselever i flera år och har ämnet i sin examen.

### **3.1.3 Kritik av materialinsamlingsmetod och material**

I tidigare avsnitt har fokus legat på de positiva effekterna med intervjuer men enligt Björn Lantz (2011:51) finns det även en del negativa aspekter med metoden som måste övervägas. Forskaren fungerar nämligen som ett forskningsinstrument vid denna metod. Risken finns då att jag påverkar deltagarna med mitt sätt att formulera frågor eller mitt tonfall. Att känna ett tvång att svara mer enligt normen kan även förekomma och att deltagarna då besvarar frågor med utgångspunkt på att det ska låta bra i mina öron. Därför krävs det att man kan utforma en miljö som bygger på trygghet och respekt för att få fram tillförlitliga svar. Jag har försökt att skapa en trygghet genom min urvalsmetod, snöbollsurvalet, vilken kännetecknas av att bidra med förtroende och trovärdighet till försöksledaren redan före intervjustart. Trygghet skapades även genom att informanterna enskilt fick välja i vilken miljö intervjun genomfördes. Fördelarna med intervjuer överväger eftersom mitt syfte kräver en mer utforskande metod och eftersom det lämpar sig bättre med intervjuer än med enkät.

Slutligen vill jag lyfta lite kritik av studiens urval och inledningsvis ta upp ogynnsamma faktorer. Vid användandet av snöbollsurvalet kan flera hinder uppkomma under processen. Det kan bli problem redan vid det praktiska att helt enkelt få ”bollen att rulla”. Kanske tar det stopp vid en person som inte längre kan hänvisa vidare till ytterligare en lämplig person. I denna studie skedde dock inte detta utan jag blev effektivt hänvisad vidare. En annan kritik av urvalet skulle kunna vara att flera av informanterna skulle kunna dela liknande åsikter och tankar eftersom de har en relation till varandra. Det är svårt att värdera och säkerhetsställa informanternas uttalande fullkomligt. Man kan bara lita på att informanterna beskriver sin pedagogik i enlighet med praktiken.

Avslutningsvis tål det att nämnas en övergripande kritik av urvalet. Studien är inte kvantitativt representativ för Sverige med urvalet av fem lärare från två olika skolor. Däremot kan deras uttalanden vara relevanta i den bemärkelsen att de kan relateras till tidigare forskning om hemläxor och bidra med en fortsatt studie i ämnet med ett svenskt perspektiv.

## **3.2 Analysmetod**

Utifrån de transkriberade intervjuerna, kommer en tematisk innehållsanalys att appliceras. Vid en tematisk innehållsanalys bryts materialet ner och kategoriseras i lämpliga

teman. Sedan inleds första delen av analysen med att forskaren räknar och letar efter uttalanden som återkommer. Sista delen av processen utgörs av ytterligare en analys där olika delar länkas och målet är att finna en förklaring till när och varför uttalandena uppkommer som de gör. I praktiken realiserades innehållsanalysen genom att jag sorterade ut lämpliga uttalanden från informanterna som var relevanta för mina frågeställningar. Jag valde sedan ut återkommande uttalanden som skulle användas i uppsatsen. Vidare presenterade jag och delade upp dem tematiskt i resultatet och analyserade dem.

Användandet av en tematisk innehållsanalys har flera fördelar i studien. Kent Krippendorff (2004:18) påtalar att metoden gör det möjligt att finna dolda sidor av det som kommuniceras i texter, i detta fall i uttalandena. Det kan vara information som till en början inte är självklar. Det som är relevant är inte vad informanten menade med uttalandet utan istället beläggen som finns i texten. Denscombe (2009:308) punktar även upp ett antal relevanta fördelar med innehållsanalysen, som dess förmåga att ta fram det relevanta och det som informanternas uttalanden prioriterar. Slutligen förenklar innehållsanalysen med sin tydliga process för andra forskare att upprepa studien.

Avslutningsvis vill jag nämna att en textanalys av detta slag är komplex och kan tolkas olika beroende på forskarens referensramar, syfte och bakgrund (Krippendorff, 2004:24). Resultatredovisningen har därför illustrerats med flera citat från transkriberingarna av intervjuerna för att göra analysen så genomskinlig och pålitlig som möjligt.

### **3.2.1 Kritik av analysmetod**

Innehållsanalysen likt andra analysmetoder har sina nackdelar. Den mest utmärkande är att metoden är svår att tillämpa på invecklade texter med underförstådda meningar. I informanternas uttalanden förekommer det några underförstådda meningar men de är inte så omfattande. Samtidigt som metoden har ett kvantitativt inslag som innebär att jag kan dokumentera återkommande teman missar den att väga in andra aspekter som externa faktorer, som förekommer i en hermeneutisk metod, dvs. tolkande metod. Externa faktorer innebär i detta sammanhang sådant som kan påverka läxans effekt på språkutvecklingen som familjeförhållanden, elevernas motivation osv. Ett annat generellt problem är att analysmetodens resultat till viss del kan bero på kontexten, till exempel hur jag förstår och tolkar materialet. Krippendorff (2004:24) skriver i sammanhanget: ”All have their own discipline-based reasons for interpreting given assertions differently.” Forskaren som ska analysera bär alltså med sig sina egna tankar och fördomar beroende på sin bakgrund, vilket kan ge upphov till personliga tolkningar

av de citat som framhävs i resultatet. Fördelen med den valda analysmodellen är däremot att den lämpar sig bra vid enkla och direkta konversationer som inte innefattar svåra tolkningsmoment, som i denna studie.

### **3.3 Genomförande**

Vid genomförandet av studien krävdes det ett hänsynstagande till forskningsetiska aspekter. Vetenskapsrådet (2002:6) har dokumenterat fyra allmänna riktlinjer för forskning utifrån det grundläggande individskyddskravet: informationskravet som fokuserar på regler om forskarens plikt att informera om sin studies syfte, samtyckeskravet som lyfter informanternas rätt att bestämma över sin delaktighet, konfidentialitetskravet med bestämmelser om anonymitet och slutligen nyttjandekravet som betonar att insamlat material endast får användas för forskningens ändamål. Alla krav har jag uppfyllt och reflekterat över under studiens gång och jag har informerat deltagarna om mina etiska överväganden.

Vid förberedelsefasen hade en intervjuguide (se bilaga A: I) skapats som stöd för intervjun och för att jag ska få mina frågor besvarade. Enligt Jan Trosts (2010:71) beskrivning av en lämplig guide inledda jag utformandet av intervjuguiden med att strukturera fram olika rubriker som: ”Hemläxor och språklig utveckling”, ”Lämpliga läxor” och ”Allmänna upplevelser”. Dock finns det även följdfrågor under rubrikerna ifall informanterna skulle ha svårt att uttala sig om ämnet och för att i ett förebyggande syfte inte gå miste om relevant information.

Vid introduktionsfasen, vilken innefattade mailutskick till diverse informanter, var jag tydlig med att informera om undersökningens bakomliggande syfte och användningsområde samt om att allt insamlat material endast var till för forskningsändamål. Dessa moment är kopplade till informationskravet och nyttjandekravet. Rektorer och lärare som har medverkat har fått lämna sitt samtycke till mig skriftligt via mail före intervjustart. Varje intervju inleddes med en betoning på anonymitet, och det faktum att allt insamlat material behandlas konfidentiellt. Vidare informerade jag om att det är fullt möjligt att avstå från att besvara en fråga eller att avsluta sin medverkan oberoende var i processen informanten befinner sig. Intervjuguidens teman och frågor följdes med en uppmuntran till informanterna ta utrymme att tillföra aspekter och till viss del styra ordningen. Intervjuerna spelades in med hjälp av mobiltelefonens mikrofon och som komplement antecknade jag även under och efter varje intervju. Intervjuerna varade cirka 10–15 minuter. Efter intervjuerna transkriberade jag de delar av informanternas

uttalanden som var relevanta att lyfta fram i resultatet. Med transkribering syftar jag på att jag har lyssnat och antecknat utvalda delar i enlighet med inspelningen.

## **4 Analys och resultat**

I detta kapitel presenteras resultatet av intervjuerna genom illustrativa uttalande från lärarna. Resultaten disponeras under tre underrubriker som återkopplar till studiens frågor. Inledningsvis presenteras erfarenheter av hemläxans påverkan i avsnitt 4.1. Under 4.2 redovisas undervisningsprocessen av läxor med uppföljning och feedback i 4.2.1. Därefter beskrivs utformningen av en givande läxa i 4.3, och i det sista avsnittet sammanfattas resultatet med fokus på studiens övergripande slutsatser.

### ***4.1 Hemläxans påverkan på språklig progression***

Nedan berörs inledningsvis hemläxan i ett språkutvecklande perspektiv, följt av en beskrivning av ytterligare motiv till hemläxan effekt.

#### **4.1.1 Hemläxan som språkutvecklande**

Majoriteten av informanterna betonar att anledningen till att de använder läxor i sin undervisning är att effektivisera språkutvecklingen. De tror att läxor påverkar positivt även om de inte kan generalisera effekten. Informant 5 beskriver med egna ord sin slutsats:

Jag tror att det gynnar. Jag kan inte dra några generella slutsatser men i och med att jag ser att de gör sina läxor och att jag ger respons och sedan ser att de utvecklas tills nästa gång.  
(Informant 5)

Slutsatser kan alltså dras på grundval av resultatet av elevernas utveckling efter användningen av läxor, enligt informanten. Även de elever som bortser från läxan och presterar sämre kan ge indikationer om hur nyttig metoden är. Informanten säger att han har svårt att generalisera men eftersom ett tydligt resultat syns i klassen borde det, trots hans uttalande, kunna tillämpas på andra elevgrupper.

Språkutvecklingen är i fokus med argumentet att eleverna är i stort behov av svenskan för att klara övriga ämnen i skolan och för att lättare komma in i samhället, enligt informant 5. Situationen för andraspråkselever anses vara stressande enligt Bernard Mohan (2011:108) eftersom de ska lära sig undervisningsspråket, och samtidigt, så fort som möjligt lära sig samma material som jämnåriga förstaspråkstalare

och följa deras progression. Informant 3 beskriver sin klass och hur inläringen såg ut i dagsläget något uppgivet:

Språkutvecklingen går inte jättesnabbt vad det gäller dem. Många har kanske inte gått i skolan på ett par år sedan de kom hit för att de har varit på flykt så situationen nu är inte alls som den brukar vara. Den är väldigt speciell (...) Nej, nu måste jag ha läxor. (Informant 3)

Av citatet framkommer det att läraren anser att läxor påskyndar elevernas utveckling och underlätta för dem som inte haft någon undervisning tidigare. Lärarens uttalande kan tolkas som att hon tidigare inte behövde ha läxor på grund av att de var på flykt men nu behövs det läxor. Detta kan i sin tur relateras till Bangs (2013:3) slutsatser att läxor är ett verktyg för att immigranter ska kunna komma ifatt övriga elever som har språket som sitt modersmål. I slutet av citatet kan det tolkas som att hon betonar att hon känner att läxorna är avgörande och fungerar som den enda metoden för att hennes klass ska utvecklas vidare.

Som tidigare påtalats i studien av Hattie (2009:235) var det en skillnad i hur givande läxan var mellan kunskapsnivåerna i förhållande till den positiva effekten. Hattie menade att på mellannivå och högre nivåer ger hemläxor en bättre effekt. Det finns en parallell till denna studie då informanterna 1 och 2 som undervisade i förberedelseklasser beskriver ett hinder med läxor:

De får inte göra läxan hemma. Jag litar inte på att alla klarar av det på grund av föräldrarnas språknivå. De får läsa på hemma sen komma till skolan och jobba hos mig. (Informant 2)

Informanten säger att hon arbetar lite annorlunda och har svårt att ge eleverna läxor med sig hem som hon bedömer vara alltför komplexa. Detta skiljer sig ifrån uttalanden av de övriga informanterna, som undervisar på högre språkliga nivåer, som de inte säger sig uppleva detta problem. Däremot kan uttalandet från informant 2 anses vara motsägelsefullt då hon trots allt nämner att eleverna får läsa på hemma, vilket indirekt betyder att de får någon form av läxa. En tolkning av detta kan vara att informanten anser att den typen av arbetsuppgifter hon utdelar fungerar inte som en klassisk läxa i hennes mening. Hon fortsätter förklaringen med att eleverna nästintill bara har förberedande läxor som fungerar som en introduktion eller ett förarbete inför nästa lektion. Det krävs även en omfattande introduktion av läxan när den ska delas ut för att eleverna ska kunna förstå den. En mer omfattande beskrivning om hur läxan förankras, introduceras och följs upp kommer i avsnitt 4.2 som behandlar utformandet av läxan.

Vidare uppgav lärarna olika förklaringar till att läxor fungerar som en strategi för att främja språkutvecklingen. I deras kommentarer var *repetition* en term som ofta nämndes i sammanhanget om läxans betydelser:



För att utvecklas så måste de träna svenska och de måste öva hemma på det som har behandlats i skolan som en form av repetition. Repetitionen gör att de inte endast lär sig något för stunden utan kunskapen lägger sig i långtidsminnet (Informant 5).

Uttalandet från informant 5 ovan om att repetition har en positiv inverkan kan kopplas till Ingegerd Enströms (2013:183) återgivande av den etablerande minnesforskningens teorier om minnet och betydelsen av ett ords frekvens för inläringen. Hon förklarar att generellt sett är ord som elever ofta möter lättare att lära sig än ord de möter sällan. Elever med svenska som andraspråk behöver även skaffa sig ett större ordförråd relativt fort för att följa jämnåriga elevers progression. I många fall etableras ordförrådet genom repetition, som tidigare nämnts. Därför är läxor en viktig del i inläringen enligt informant 5:

Eleverna behöver ett stort ordförråd för att det ska bli lättare att ta till sig kunskap i resterande ämnen. Vid inläringen av begrepp fungerar läxor bra då repetitionen av ord från lektionen kan göras hemma. (Informant 5)

Här sammankopplar informanten behovet av att utveckla ett stort ordförråd med repetition. Repetition gynnar ett långvarigt minne av de nya orden och hjälper även eleverna att successivt och kontinuerligt bekanta sig med det nya språket. Hemmet fungerar som en extra resurs för inläringen och verkar aktivt för språkutvecklingen. Informant 1 beskriver vidare hur läxan förenklar och gynnar inläringen för eleverna i hennes klass:

Det blir lättare att undervisa om samma sak dagen efter och de märker själva att de utvecklas mycket bättre och vill och vågar mer när de kommer till skolan om de har gjort läxan. (Informant 1)

Informant 1 ger läxan eleverna ett ökat självförtroende inför lektionerna och skapar en drivande språkutveckling hos dem. Denna miljö är något som är relevant att sträva efter för att eleverna både ska känna att de kan visa sina kunskaper men också sina svagheter i klassrummet. Självförtroende kan även bidra till att eleverna vågar ställa de frågor som har uppkommit hemma vid genomförandet av läxan.

Många andraspråkselever antas sakna det svenska språket i sin hemmiljö. Därför fungerar läxor, enligt informant 4, som ett medel för att eleverna även ska få svenskan hemma och inte bara i skolan:

Man skall heller inte glömma att för elever med ett annat språk än svenska hemma hade hemläxorna en andra betydelse, nämligen att föra in språket även i hemmiljön. Föräldrar som lärde sig svenska kan även få hjälp av sitt barn att utvecklas. (Informant 4)

När föräldrar eller målsmän tillsammans med eleven möts vid läxan kan det bidra med en positiv relation och en gemensam utveckling av deras språkkunskaper. Informantens

erfarenheter kan tolkas som är positiv, eftersom uttalandet saknar negativa aspekter av hemuppgifter.

Sammanfattningsvis anser lärarna att hemläxor främjar elevernas språkliga progression, även om de har svårt att generalisera påståendet. Läxor som anses vara mer anpassade för eleverna på en lägre kunskapsnivå är mindre komplexa och ses som förberedelse inför nästa lektion. Läxor fungerar som ett sätt att ge eleverna ett tillfälle att repetera de kunskaper de har inhämtat under lektionerna och ger eleverna ett ökat självförtroende under lektionstid. Vidare krävs det att andraspråkselever är drivande vid införskaffandet av ett ordförråd, vilket kan underlätta i förståelsen av övriga ämnen. Hemläxan blir därför ett sätt att befästa nya ord och termer i minnet via repetition. Slutligen kan metoden fungera som ett verktyg för att få in svenskan ytterligare i elevernas hemmiljö.

#### **4.1.2 Hemläxan som igenkänningsfaktor och struktur för skolgången**

Av lärarnas uttalanden under intervjuerna framkom det en åtskillnad mellan primärt språkutvecklande motiv till hemläxor och övriga motiv. Informant 3 utvecklade sitt skäl till att använda hemläxor med att lyfta betydelsen av elevernas bakgrund:

Dels är de vana vid det, vana att ha läxor varje dag. Som du ska ha gjort till dagen efter ungefär. Då ska du komma fram och visa läraren att du gjort läxan. Jag har märkt att de är väldigt måna om att göra sina läxor. Då tänkte jag: "Vad bra!" (Informant 3)

Elever ifrån andra länder är oftast vana vid att läxor delas ut av läraren i sitt hemland, och därför inser de vikten och relevansen av att fullfölja dem. Informanten utnyttjar dessa två faktorer för att optimera inläringen och anpassa sig efter sina elevers tidigare erfarenheter, vilket är precis det som Skolverket uppmuntrar till. Lgr 11 (Skolverket, 2011:8) beskriver skolans värdegrund och uppdrag med att undervisningen ska bidra med följande: "Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper."

Elever med svenska som andraspråk anses av lärarna behöva mer struktur än andra elever för att schemalägga sin tid för studier och för att få en överskådlig blick över processen fram till ett prov. Vanligtvis är eleverna vana att planera och arbeta självständigt när de kommer till högstadiet, men det är inte lika självklart för elever som kommer ifrån andra länder och flyttas rätt in i det svenska skolsystemet. Läxor kan då fungera som ett sätt att skapa inplanerad studietid och underlätta så eleverna hålla sig på banan mot målet.

Vidare säger informant 2 att hon även vill träna och utveckla andra personliga egenskaper hos eleverna som i sin tur kan få en påverkan på inläringen:

Jag fokuserar mycket på att de måste hitta en studieteknik med och att de ska ta ansvaret själva. De är många som inte vet vad de ska göra för att lära sig och slutföra uppgifter.  
(Informant 2)

Läxan kan enligt informanten alltså vara ett sätt att öva studieteknik och en start på att börja ta ansvar för sina egna studier och utveckling. Enligt Skolverket (2011:15) är detta en betydelsefull del i lärarens uppdrag. Det är viktigt att skolan uppmuntrar ett självständigt och reflekterande lärande.

Sammanfattningsvis anser lärarna att eleverna är vana vid läxor från tidigare skolor och lärarna menar att eleverna är måna om att fullgöra dem och därmed kan metoden vara nyttig. Metoden kan även hjälpa eleverna att strukturera sin inläring och förbättra sin studieteknik samt utveckla sitt ansvarstagande.

### ***4.3 Undervisningsprocessen vid läxanvändning***

Vid diskussionen om en lämplig läxa lyfte lärarna fler faktorer än läxans utformning. För att läxor ska bli så effektiva som möjligt enligt informanterna krävs det nämligen en praktisk medvetenhet om hur metoden ska användas som innefattar frågor som hur ofta läxan ska ges och hur för- och efterarbetet ska fungera. Denna läxprocess kan sägas vara uppbyggd i tre olika delar med förankring, introduktion och uppföljning. Framförallt betonades vikten av att läraren alltid ska fastställa läxans mening och roll i undervisningens tema innan utdelningen till eleverna, eftersom eleverna då kan få ut det mesta av metoden enligt informant 3:

Jag har hela tiden det i tanken: Vad det är vi gör? Vad är det för läxa de har fått med sig hem? För det ska vara meningsfullt. Knyt an till det på olika sätt både innan och efter.  
(Informant 3)

Pedagogen ska alltså alltid verka som en reflekterande praktiker och uppmärksamma vilken roll läxan har i diverse projekt. Om detta följs fungerar meningsskapandet som ett sätt att öka elevernas motivation till att färdigställa sina läxor.

Det är en skillnad vid introduktionen av läxor mellan andraspråkselever och elever med svenska som modersmål, enligt informanterna. Det är givande för båda grupper att läxan förklaras och introduceras först, men det är avgörande för andraspråkselever enligt informant 5:

För eleverna behövs en mer omfattande introduktion av läxan för att de ska kunna klara av det själva hemma. Det beror både på att de är svagare i språket än elever med svenska som modersmål. Men även att de i många fall inte kan få kompletterande hjälp hemma. Därför

behöver förståelsen bekräftas i skolan innan läxan delas ut. (Informant 5)

Läxan behöver alltså introduceras ingående eftersom eleverna har sämre språkliga kunskaper och andra familjeförhållanden än andra elever. Uppgiften måste vara så tydlig att eleverna klarar av att fullfölja den hemma utan assistans. Att vara restriktiv med att inkludera föräldrarna i läxprocessen beskriver även Cooper (2007:102) och förklarar att många föräldrar som arbetar har svårt att avsätta tid för en mer direkt involvering i läxan. Det kan även handla om att föräldrarna inte har tillräckligt med kunskaper för att vara goda och stöttande mentorer.

På frågan i intervjuguiden om hur ofta läxor ges svarade informanterna något olika. Informant 1 och 4 beskriver att de tycker det är relevant att undervisningen består av flera mindre läxor i veckan, tre stycken ungefär. Detta är något som även Cooper (2007:102) beskriver som ett givande koncept:

More frequent but shorter assignments are better than fewer but longer assignments. This strategy makes practice more frequent; helps prevent learning fatigue, and assists students in establishing a regular routine for studying at home. (Cooper, 2007:102)

Cooper lyfter alltså att hemläxorna ska vara mindre och delas ut ofta. Informant 3 däremot undervisar endast med en läxa i veckan. Övriga informanter beskriver att de inte har ett särskilt system utan de delar ut läxor när de anser att det är lämpligt och behövt beroende på arbetsområdet. Vidare fungerar det även bra enligt informanterna att försöka hålla sig till speciella veckodagar för introduktion och sedan uppföljning för att ge eleverna en rutin och hjälpa dem att planera sina veckor.

Intervjumaterialet om läxprocessen visar alltså att det är givande att vara medveten om läxans roll i lärarens arbetsområden för att skapa mening för eleverna. Vidare krävs det en detaljerad beskrivning och introducering av läxan före utdelning och informanterna uppmanar i likhet med Cooper att dela ut fler mindre läxor i veckan än flera större.

#### **4.3.1 Feedback och uppföljning**

Alla fem informanter rapporterade att de ger feedback på elevernas läxor och beskriver med starka ord deras viktiga funktion. Informant 4 säger och beskriver hur betydande han tycker läxprocessens sista del är: ”Alltid uppföljning! Annars meningslöst. Vi rättade tillsammans eller jag rättade med kommentarer.” Informant 1 beskriver vidare hur hon går tillväga när hon ska göra en uppföljning:

Vi går oftast genom läxorna eller så samlar jag in och ser att de har förstått. Eftersom de oftast inte har någon hemma som kan hjälpa dem så får man se om de själva har förstått när

de kommer till skolan. (Informant 1)

Informanten säger alltså att hennes uppföljning av läxor fungerar som en avstämning för att se var eleverna befinner sig. Efter uppföljningen kan hon gå vidare utifrån sina observationer och fortsätta undervisa de delar som visade sig vara svåra.

Informant 3 framhäver vikten av en formativ bedömning i sin uppföljning, både för att eleverna ska känna sig motiverade och för fortsatt utveckling:

Något som jag tycker är väldigt viktigt det är det här formativa. Att de får respons på det de gör och de känner att jag har sett det. Med en formativ bedömning kan eleverna lättare ta sig vidare till nästa steg i sin utveckling och se konkret vad de ska utveckla. (Informant 3)

En formativ bedömning utgör alltså grunden för en fortsatt utveckling enligt informanten, vilket även forskarna Somaye Ketabi och Saeed Ketabi (2014:440) skriver om i sin studie: "Classroom and formative assessment in second/foreign language teaching and learning." De menar att formativ bedömning länge har erkänts som en av de mest inflytelserika metoderna för att förbättra inlärning och undervisning. Till denna sortens bedömning kan man använda olika verktyg som portfolior, journaler, muntlig och skriftlig feedback i form av kommentarer etc.

Informant 3 uppmärksammar att man bör vara medveten om att elevernas språkliga nivå oftast är låg och att de därför har svårt att ta till sig en längre skriftlig feedback vid uppföljningen:

Jag kanske bara skriver "Bra" eller "Rätta och lämna in igen". Jag kan inte skriva så jättemycket. De förstår inte så jättemycket ännu. Här har jag faktiskt använt R och bock. Lätt och överskådligt för dem att se att den meningen ska jag ändra. (Informant 3)

Med lämplig respons menar informanten kommentarer som beskriver vad eleverna behöver justera tydligt. Dessutom ger hon eleverna korta och koncisa anvisningar om hur de ska göra. Hon har alltså anpassat sin feedback efter vad eleverna kan ta till sig rent språkmässigt.

Informant 2 ger en alternativ lösning på att elever kan ha svårt att förstå skriftlig feedback. Hon använder muntliga redovisningar av läxorna, både för att skapa variation och underlätta förståelsen för eleverna:

Det är inte det vanliga med papper och penna utan vi sitter i en ring och så ställer jag frågor. Vi bara diskuterar. Då känner jag också att några känner sig mer avslappnade. De är inte rädda. För det här med test och papper är mer att jag måste bevisa att jag kan, såhär. De blir såhär: "Oj! Aha, vi ska bara prata". Då får de ett annat sätt att visa sin kunskap på. (Informant 2)

Hon säger att när man använder en diskussion istället för en skriftlig uppföljning bidrar det till flera positiva effekter hos eleverna; det är en trygghet och variation i undervisningen.

Sammanfattningsvis anser informanterna att uppföljning med tillhörande feedback är en viktig faktor för att läxor ska ge en positiv effekt på elevernas språkliga progression. Vid uppföljningen studerar informanterna vad eleverna har svårt för genom avstämning och ger dem kommentarer för att kunna utvecklas vidare. Att anpassa sina kommentarer efter elevernas språkliga nivå är nödvändigt och om det anses vara svårt fungerar det även bra med muntlig feedback.

#### **4.4 Faktorer för lämplig utformning av hemläxor**

När det gäller vilka sorts läxor som var lämpliga återkopplade lärarna även till att det beror på vilken språknivå undervisningen sker. Hur läxorna är utformade skiljer sig alltså nämnvärt mellan stadierna. Till exempel fungerar det mindre bra att förlita sig på att eleverna går hem och klarar av komplicerade läxor under steg 1. Då fungerar det bättre att arbeta med en övning i skolan och sedan låta eleverna fortsätta med samma material hemma och ta med sig det till nästa lektion, enligt informant 3.

På de högre stegen kunde man vara mer kreativ och använda både övningar och inläsning. Informant 1 omnämner Flipped classroom som en gynnande del i hennes undervisning:

Jag gillar det här med Flipped Classrooms att man har förberedande läxor inför nästa dags undervisning. Det tycker jag är jättejättebra. De gör det hemma sen jobbar man vidare. Det går bra om man undervisar i en klass där man har SvA men då måste du förklara väldigt mycket innan du skickar hem läxan eftersom de inte har språket. (Informant 1)

Flipped Classroom beskrivs alltså av informanten som en fungerande metod för andraspråksundervisningen. Metoden innebär att läraren ändrar lektionstidens fokus från genomgång eller introduktion av fakta till att koncentrera tiden mer på inläsning och inläsningen (Mehring, 2016:2). Exempelvis kan eleverna repetera information om uppsatsens olika delar genom att titta på en film om dem före lektionstiden. Nästkommande lektion kan istället användas som ett tillfälle att lyfta frågor och arbeta mer med strukturen i form av ett seminarium eller liknande, istället för att läraren ska ha en föreläsning om fakta. Flipped classroom förutsätter att eleverna har tillgång till internet via mobil, dator eller Ipad. Informanterna nämner dock inte detta som något problem i deras klasser. Det kan troligtvis bero på att eleverna har möjlighet till läxhjälp på skolans bibliotek och är då inte begränsade av sina familjeförhållanden.

Läxors utformning måste inte endast anpassas efter de olika språkstegen enligt informanterna utan de måste även vara individanpassade. Anpassningen måste ske för att uppnå ett så givande resultat som möjligt och för att eleverna ska kunna utvecklas

utifrån sina kunskaper. Denna faktor blir extra viktig då språknivåerna individuellt oftast skiljer sig mer hos immigranter än hos infödda svenskar på grund av innehållet i deras tidigare skolbakgrund. I intervjuguiden var en av frågorna: ”Vilka typer av läxor anser du är lämpliga?” och informant 3 beskriver att hennes nuvarande klass omfattar elever på ungefär samma språknivå: ”Nu är gruppen rätt så homogen men annars får man individanpassa.” Däremot rapporterar informant 1 att det kan vara svårt att utforma läxor då man i många fall inte vet vad eleverna har med sig från sin tidigare skolbakgrund:

Vi vet ingenting om deras skolbakgrund när de kommer hit. Så vi måste själva luska ut vilken väg vi ska gå. I vissa fall finns det dock information om elevernas prestationer men de fallen är ytterst få för närvarande då immigranterna är många. (Informant 1)

Informanten beskriver problem som uppkommer vid den ökade immigrationen i form av en svårighet att ta del av bakgrundsinformation om eleverna. Hon har dock en lösning på problemet och berättar att denna information kan erhållas under uppföljningen istället. Vid insamlandet av läxan noterar hon vilka som ansåg att läxan var svår och vilka delar som var komplicerade. Nästa läxutdelning anpassar och justerar hon efter tidigare anmärkningar.

Trots att flera av lärarna använder olika sorters läxor, både utifrån individanpassning och kunskapsanpassning, kunde de enas om en generell definition av en bra läxa. Definitionen innefattade läxor som eleverna kunde klara av utan föräldrarnas hjälp, som inte hade några nya teman eller var för långa eller för svåra. Några exempel är: begreppsträning, läsning, uttalsträning och ordföljdsövningar. Enligt informant 3 är det framförallt givande om läxan är kopplad till undervisningsområdet:

Det ska vara sådant som vi liksom jobbar med. Exempelvis jobbar vi lite med ordföljd på många olika sätt så får de med sig en läxa med ordföljd hem. Det kan vara meningar där ordföljden är lite fel. Då får de träna på olika sätt. (Informant 3)

Detta uttalande gav än en gång insikten om vikten av repetition i alla dess former. Att fortsätta utveckla sina redan införskaffade kunskaper i hemmet är ett ledande koncept enligt informanternas kommentarer.

Sammanfattningsvis beskrivs lämpligt utformade läxor som uppgifter som berör antingen det som förväntas diskuteras under kommande lektionstid eller det som redan har behandlats. Utformningen ska bygga på elevernas egna språkkunskaper och tidigare erfarenheter. Vidare ska läxorna vara av sådan svårighetsgrad att de kan utföras av eleverna utan deras föräldrars hjälp.

#### **4.5 Sammanfattning av resultat**

Sammanfattningsvis anser majoriteten av informanterna att läxor gynnar språkutvecklingen och kan bidra till att SvA-elever blir hjälpta i sin utbildning. Generellt är utformandet av en lämplig läxa knuten till pågående undervisning, inte för komplicerad och har redan introducerats för att underlätta för eleven i hemmiljön. Även hemläxprocessen är viktig att ha i åtanke, det vill säga sådant som förankring, introduktion och uppföljning med tillhörande feedback som ska verka formativt. Att läxor ska utarbetas efter ålder, individ och språklig nivå för att ge upphov till den gynnande effekten är även en gemensam nämnare bland informanternas uttalanden.

### **5 Avslutande diskussion**

Materialet visar att lärare anser att läxor generellt påverkar svenska som SvA-elevs språkutveckling positivt och att de använder metoden till att effektivisera inläringen. Informanternas uttalanden kan kopplas till Bangs (2012:18) USA-baserade resultat om att hemläxor kan gynna andraspråkselevs språkutveckling.

Vidare motbevisar min studie i viss utsträckning Hatties (2012:27ff) slutsats att läxor har en relativt låg positiv effekt. Informanterna i denna studie ansåg att läxan spelade en stor roll i elevernas språkliga utveckling. Två av informanterna menade att den var en nödvändighet för att effektivisera inläringen hos deras elever. Övriga informanter ansåg att hemläxor är nyttiga och en del av undervisningen som var relevant att upprätthålla och tillämpa.

Hemläxors fördelar och nackdelar är under ständig debatt i dagens samhälle och i forskningen, vilket visar sig tydligt även hos informanterna i min studie. Även om de betonar läxans gynnsamma roll noterar de också att man måste ta hänsyn till flera aspekter, som läxans utformning och process, som i sin tur kan påverka läxans effekt. Att läxdebatten är omfattande kan bero på att läxor kan definieras och utformas på olika sätt, vilket i sin tur försvårar generaliseringen och möjligheten att påstå att läxor antingen är nyttiga eller ofördelaktiga för inläring. Mot bakgrund av läxdebatten kan studiens resultat dock tillföra att läxor verkar vara fördelaktiga inom svenska som andraspråk.

För att hemläxor ska vara fördelaktiga för språkutvecklingen behöver elever förstå vad de förväntas åstadkomma och vara utrustade med förmågan att utföra uppgiften.



Därför ska lärare enligt informanterna utforma läxan så att den är individbaserad och kunskapsanpassad. Detta resultat går i linje med skollagen (SFS: 800) riktlinjer:

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Skollagen beskriver alltså lärarens plikt att justera undervisningen efter sina elever, vilket Bang (2012:14) även får fram som en gemensam nämnare i sin studie. Han anser att elever kommer lyftas till en högre nivå skicklighetsmässigt om läxorna individanpassas: ”The modified assignments would allow students to experience mastery; such experience would give students confidence in performing subsequent tasks.”

Informanterna var inte fullständigt enade om den mest gynnande kvantiteten av läxor. Informant 3 delade ut en läxa i vecka samtidigt som informanterna 4 och 5 istället utgick från hur deras olika arbetsområden såg ut. Två av informanternas svar befann sig däremot nära Coopers (2012:102) åsikter i frågan. Enligt hans studier är det mer effektivt att tilldela flera mindre läxor än några få större. De skiftande svaren bland informanterna kan förslagsvis bero på att de undervisar elever på olika språknivåer.

De externa faktorernas påverkan har inte undersökts eller uppmärksamats i materialet, vilket kan vara en aspekt som borde nämnas vid kritiserandet av denna studie. Externa faktorer kan vara diverse diagnoser hos eleverna, den sociala situationen, språkanvändningsmönster, tvärspråkliga drag, tidigare erfarenheter och elevernas personliga motivation etc. (Viberg, 1993:15ff; Bang, 2012:11ff). Listan kan göras lång och varje faktor påverkar inlärningen i förhållandet till läxor olika. Om denna studie hade innefattat externa faktorer påverkan hade den kunna visat ett bredare perspektiv och kunnat beskriva läxsituationen mer omfattande. Trots denna begränsning kan studien antyda dessa lärares erfarenheter av hur hemläxor gynnar språkutvecklingen.

Mot bakgrund av de positiva resultaten av hemläxors inkludering i undervisningen lämpar det sig att ge förslag på ytterligare forskning om denna metod. Det skulle kunna vara givande att följa upp denna studie med en kvantitativ ansats för att verifiera med ett större urval och material och genom det täcka större delar av Sveriges elever i svenska som andraspråk. Då kan man få fram forskning som rent kvantitativt kan jämföras med dessa få intervjuer. Vidare kan även elevernas åsikter om hemläxor vara intressanta att undersöka. Då kan man studera hur väl elevperspektivet stämmer överens med lärarnas erfarenheter. Förslagsvis bör en tolk användas för att uppnå en framgångsrik materialin-

samlingsprocess på grund av att informanterna upprepade gånger nämnde sina elevers låga språknivå. Med en låg språknivå blir det svårt för eleverna att formulera sina reflektioner och erfarenheter. Slutligen kan eventuellt en alternativ analysmetod tillämpas. Det kan nämligen vara möjligt att använda en hermeneutisk metod om man även vill tillföra olika externa faktorer som kan spela in vid användningen av läxor. Detta kan fördjupa studien och visa på att faktorer, som elevers familjeförhållande eller motivation till studier, kan påverka effekten på språkutvecklingen. Jag valde dock medvetet bort denna metod för att avgränsa min studie. Fördelen med den valda analysmodellen, innehållsanalys, är dock att studien blir mer koncentrerad på deltagarnas erfarenheter och att endast det väsentliga lyfts fram i materialet.

Studiens resultat för med sig ett flertal ämnesdidaktiska implikationer, vilket kan vara givande att tillvarata inför en fortsatt utveckling av användningen av läxor som inlärningsmetod. Mot bakgrund av informanternas svar kan alltså ett antal handfasta råd ges till svenska som andraspråkslärare. Läxan bör användas i svenska som andraspråk mot bakgrund av att informanterna ser att denna metod medför en generell språkutveckling hos eleverna. Läxan gör även att eleverna känner en trygghet och igenkänning ifrån eventuella tidigare studier i deras forna hemländer. Vidare bör lärare planera läxprocessen och komplettera med en formativ uppföljning för att optimera inläringen och det är väsentligt för en lärare att vid utformandet av läxor anpassa sig både individmässigt och kunskapsmässigt till eleven. Sist men inte minst är det viktigt för lärare att veta om att styrdokumentet inte anger läxor som en obligatorisk del i undervisningen (Skolverket, 2011). Därför måste ett professionellt samtal, som tar sin utgångspunkt i den forskning som finns tillgänglig, föras på respektive skola för att komma underfund med hur metoden ska utövas. Denna diskussion och framförallt utvärdering av hur läxor utformas och används är något som även Hattie (2012:30) betonar för att metoden ska fungera som ett gynnade verktyg vid inläringen.

## Referenser

- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. Och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber.
- Allwood, Carl Martin & Erikson, Martin (2010). *Grundläggande vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Bandura, Albert (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman. & Co.
- Bang, Hee Jin (2012). "Promising homework practices: Teachers' perspectives on making homework work for newcomer immigrant students." *High school journal*. v95 n2 Dec 2011–Jan 2012, s. 3–31.
- Cooper, Harris M. (2007). *The battle over homework: common ground for administrators, teachers, and parents*. 3. ed. Thousand Oaks, Calif: Corwin.
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Egidius, Henry (2005). *Psykologilexikon*. 3., utvidgade utg. Stockholm: Natur och Kultur.
- Enström, Ingegerd (2013). Ordförråd och ordinlärning- med särskilt fokus på avancerade inlärare I Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.) (2013). *Svenska som andraspråk: i forskning, undervisning och samhälle*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Gu, Limin & Kristoffersson, Margaretha (2015). "Swedish Lower Secondary School Teachers' Perceptions and Experiences Regarding Homework." *Universal Journal of Educational Research*, p. 296, SwePub, EBSCOhost. Umeå: Umeå universitet.
- Hattie, John (2009). *Visible learning: a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.
- Hattie, John (2012). *Synligt lärande för lärare*. Stockholm: Natur & kultur.
- Ketabi, Somaye & Ketabi, Saeed (2014). "Classroom and Formative Assessment in Second/Foreign Language Teaching and Learning", *Theory & Practice in Language Studies*, 4, 2, p. 435, EBSCOhost.
- Krippendorff, Klaus (2004). *Content analysis: an introduction to its methodology*. 2. ed. Thousand Oaks, Calif.: Sage.
- Lantz, Björn (2011). *Den statistiska undersökningen grundläggande metodik och typiska problem*. Lund: Studentlitteratur.
- Mehring, Jeff (2016). "Present Research on the Flipped Classroom and Potential Tool for the EFL Classroom, Computers in the Schools", 33:1, 1–10.
- Mohan, Bernard (2011). The second language as a medium of learning. I: Mohan, Bernard, Constant Leung & Chris Davidson (eds.). *English as a Second Language in the Mainstream: Teaching, Learning and Identity*. Harlow: Longman, s. 107–126.
- SCB (statistiska centralbyrån) (2015-02-19) *Invandring efter år* [Elektroniskt]. Stockholm: SCB. [Hämtad 2016-01-03  
<http://api.scb.se/OV0104/v1/doris/sv/ssd/START/BE/BE0101/BE0101J/ImmiEmiFlytt>]
- Skollagen (2010:800). Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. Västerås: Regeringskansliet. [Hämtad 2016-01-19  
[http://www.riksdagen.se/sv/DokumentLagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800\\_sfs-2010-800/?bet=2010:800](http://www.riksdagen.se/sv/DokumentLagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800)]

- Skolverket (2014). *Läxor i praktiken- ett stödmaterial i skolan*. Stockholm: Skolverket. [Hämtad 2016-01-19 <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3340>].
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket. [Hämtad 2016-01-19 <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>].
- Strandberg, Max (2013). "Homework – is there a connection with classroom assessment? A review from Sweden", *Educational Research*, 55:4, 325–346.
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhälls- vetenskaplig forskning*. [Hämtad 2016-01-19: [www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf](http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf)].
- Viberg, Åke. (1993). Andraspråksinläring i olika åldrar. I Cerú, E. (red). *Svenska som andraspråk mera om språket och inläring. Lärarbok 2*. (s.13-83) Stockholm: Natur och Kultur.

# Bilagor

## *Bilaga A Intervjuguide*

### Intervjuteman och tillhörande frågor för lärare:

- Bakgrundsfrågor:
  - Vilken typ av utbildning har du genomgått?
  - Hur många år har du jobbat som lärare i svenska som andraspråk?
  - Vilken typ av skola undervisar du på?
  - Hur ser dina klasser ut? Hur skulle du beskriva deras nuvarande språkliga kunskaper?
- Hemläxor och språkutveckling:
  - Använder du hemläxor i din undervisning?
    - Varför? /Varför inte?
    - I så fall hur ofta ges läxor ut?
  - Tycker du att hemläxor gynnar språkutvecklingen?
    - Och i så fall på vilket sätt?
- Lämpliga hemläxor:
  - Vilka typer av hemläxor anser du är lämpliga?
  - Vilket innehåll har dessa hemläxor?
- Allmänna upplevelser:
  - Anser du att eleverna klarar av sina läxor?
  - Följer du upp hemläxorna för att se om eleverna har gjort dem?
    - Och i så fall hur?
  - Får eleverna något stöd från skolan för att klara dem?
- Övriga frågor:
  - Har du något mer du vill tillägga om hemläxor i din undervisning och på din arbetsplats?